



Saksbehandler: Stephanie Dietrich

Saksdokumenter

Brosjyre GEKE (*tidl. utsendt*)

Oversikt over medlemskirkene i GEKE (*tidl. utsendt*)

Rapport nr. 2/2007 **Stephanie Dietrich**

Rapport fra møte i Rådet, GEKE, (Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa, Leuenberg kirkefellesskapet), Wien, 12.-13.1.2007 (*tidl. utsendt*)

Rapport nr. 3/2007 **Stephanie Dietrich**

Rapport fra generalforsamlingen i Leuenberg kirkefellesskapet Gemeinschaft evangelischer Kirchen in Europa, GEKE, Budapest 12.09.2006 -19.09.2006 (*tidl. utsendt*)

Oppfølging av saker i de økumeniske organisasjoner

GEKE (Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa, Leuenberg kirkefellesskapet)

Sammendrag

Vi viser til tidligere utsendt informasjon og rapporter.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar saken og rapportene til orientering.



Saksbehandler: Stephanie Dietrich

Saksdokumenter

- Rapport nr. 2/2007 **Stephanie Dietrich**
Rapport fra møte i Rådet, GEKE, (*Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa*, Leuenberg kirkefelleskapet), Wien, 12.-13.1.2007 (*vedlagt*)
- Rapport nr. 3/2007 **Stephanie Dietrich**
Rapport fra generalforsamlingen i Leuenberg kirkefelleskapet *Gemeinschaft evangelischer Kirchen in Europa*, GEKE, Budapest 12.09.2006 -19.09.2006 (*vedlagt*)
- Oversikt over medlemskirkene i GEKE (*vedlagt*)
- Brosjyre GEKE (*vedlagt*)

Oppfølging av saker i de økumeniske organisasjoner

GEKE (*Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa*, Leuenberg kirkefelleskapet)

Sammendrag

Vedlagt følger dokumenter og rapporter som nevnt ovenfor. Saksframstilling kommer senere.

Rapport nr. 02/07

**Rapport fra møte i Rådet, GEKE, (Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa, Leuenberg kirkefelleskapet), Wien, 12.-13.1.2007
v/Stephanie Dietrich, Mellomkirkelig råd**

Bakgrunn

På GEKEs generalforsamling i Budapest ble jeg valgt inn i rådet og presidiet som representant fra de nordiske medlemskirker i Leuenberg kirkefelleskapet. Møtet i Wien var det første møtet i det nye rådet, og det første møtet etter at GEKEs sekretariat flyttet fra Berlin til Wien.

Møtets hovedformål var derfor å komme i gang med arbeidet i det nye rådet, samkjøre rådets og sekretariatets arbeid under dets nye leder, generalsekretær Michael Beinker, og det nye presidiet under ledelsen av president Thomas Wipf.

Hovedmomenter

Møtet varte bare et drøyt døgn. Vi måtte derfor konsentrere oss om de mest presserende oppgaver som må igangsettes etter generalforsamlingen; læresamtalene og fortsettelsen av samtalene med andre konfesjoner. Generalforsamlingen vedtok et omfattende og stort (alt for stort...) sluttokument. Rådet ble enig om at den skulle bruke septembermøtet i 2007 i Brussel til en inngående drøfting av sluttrapportens implikasjoner for det videre arbeid, og foreta en nødvendig prioritering av oppgaver, samt en strategidrøfting.

- Når det gjelder **læresamtalene**, skal det settes i gang 2 prosjekter:
- **Embete, ordinasjon, episkopé og Skrift, bekjennelse og tradisjon.** Rådet ble enig om at det i første omgang skal settes ned små arbeidsgrupper (4-5 personer) som utarbeider en problemskisse/prosjektbeskrivelse. På bakgrunn av denne arrangeres det en konsultasjon med bred representasjon fra kirkene, som danner utgangspunktet for studieprosessene som skal føre til dokumenter som kan presenteres for den neste generalforsamlingen (GF) om 6 år. På denne måten prøver man å jobbe mer effektivt ved at en liten gruppe først utreder prosjektene, og at det etterpå arrangeres åpne konsultasjoner om emnet, som så til slutt bidrar til etableringen av kompetente samtalegrupper (med skrivevillige medlemmer). Man var også opptatt av at utnevnelsen av gruppene måtte ta hensyn til kjønn, alder, konfesjon og geografi. Jeg la spesielt vekt på de første 2 punktene- som hittil nok ikke har vært prioriterte kriterier når det gjelder GEKEs arbeid, og fikk aksept for det. Jeg fikk gjennomslag for et forslag om at læresamtalen om "embete, ordinasjon og episkopé" skal foregå på engelsk, og at det bør være representanter for Porvoofelleskapet representert i arbeidet.
- **Undom.** Generalforsamlingen hadde vedtatt fokus på ungdom. Undertegnede ledet en workshop om temaet, som førte frem til et vedtak fra Budapest om et "ungdomsprosjekt". Det settes i gang et prosjekt, i samarbeid med diverse andre ungdomsorganisasjoner i Europa, der unge teologer, både fra universitetsmiljøene og "ferske menighetsprester" inviteres til å arbeide med et konkret tema som også er vedtatt på GF, **kirkenes sosialetiske engasjement.** Prosjektet igangsettes med en konsultasjon våren 2007, i samarbeid med den evangeliske akademien i Bad Godesberg. På denne måten skal a.) GEKEs arbeid blir mer kjent blant yngre teologer;

b.) et konkret og viktig prosjekt som er vedtatt av GF, følges opp av en gruppe yngre teologer, i **samarbeid med GEKEs etikk-kommisjon**; c.) GEKEs arbeid bindes sammen med de andre europeiske ungdomsorganisasjonenes arbeid, samtidig som disse profiterer på GEKEs kompetanse på feltet.

- **Samtaler med andre konfesjoner:**

- GF hadde anbefalt at samtaler med de andre konfesjoner som har funnet sted de senere år, må gjennom en større evaluering. Prinsipielt ønsker man å fortsette. Samtalene med de **ortodokse i KEK** er generelt vanskelig, av de samme årsaker som den ofte er vanskelig ellers også. (Varierende deltakelse fra ortodoks side, uenighet de ortodokse imellom, generell skepsis fra ortodoks side til protestantiske kirker.) Fra KEKs side (Commission on Churches in Dialogue) er det uttalt et ønske om å fortsette dialogen. Under møtet ble det understreket at et resultat av denne samtalen med de ortodokse er at den generelt har bidratt til at GEKE er blitt mer kjent og anerkjent som økumenisk aktør i KEK-sammenheng. GEKE er blitt en reell samtalepartner i denne sammenheng. **Samarbeidet mellom GEKE og KEK** fungerer bra på mange områder, ikke minst på KEK-kontoret i Brussel, der Dr. Dieter Heidtmann (lønnet av kirken i Württemberg) arbeider på KEK-kontoret som representant for GEKE, med fokus på sosialetiske spørsmål, spesielt rettet inn mot EU-kommisjonen, men også generelt i forhold til spørsmål som angår kirkenes engasjement i Europa (innenfor og utenfor EU).
- Når det gjelder samtalen med **anglikanerne**, videreføres den i et lite format, i samarbeid med det økumeniske instituttet i Strasbourg, som en samtale mellom fagteologer. Jeg understreket overfor rådet at samtalen med anglikanerne ikke må ha som formål å "omvende folk til Leuenbergmodellen". Det er ikke bare en (ekkesiologisk og økumenisk) dårlig "misjonsstrategi", men også et veldig dårlig utgangspunkt for en god samtale. I den sammenheng bør vi nok også tematisere kirkefelleskapets selvforståelse i rådets arbeid fremover. Selv om generalforsamlingen i Budapest ga tydelige signaler om at det ikke var tilstrekkelig enighet i saken til å arbeide videre med tanken om en "europeisk synode", er det nok fortsatt en del medlemskirker som har et ønske om en sterkere organisatorisk konsolidering av GEKE for en å fremme en "protestantisk stemme" i Europa. Her vil jeg fortsette å understreke Dnk's linje ved undertegnelsen av konkordien om at vi ikke ønsker nye "konfesjonelle blokker" i Europa, men et samarbeid der man søker å bygge broer for de felles anliggender man har; ikke "mot noe", men "for noe".
- Når det gjelder oppfølgingen av samtalen med **baptistene**, gikk jeg inn for å evaluere en del av de prosesser som GEKE dialogen har utløst på bilateralt, nasjonalt plan (slik som for eksempel i forhold til dialogen mellom metodistene og baptistene i Norge).
- Når det gjelder en mulig kontakt med den **romersk-katolske kirken**, gikk rådet inn for at man *ikke* prøver å igangsette noe for øyeblikket. For mange av GEKEs medlemskirker (inklusive Den norske kirke) vil det uansett ikke være riktig at GEKE fører en dialog med den romersk-katolske kirken på vegne av oss. Dette skjer først og fremst bilateralt mellom kirkene, og mellom de konfesjonelle verdensorganisasjonene og Den romersk-katolske kirke.
- Evalueringen av alle samtaler med andre konfesjoner bør skje i samråd med andre involverte parter og fagfolk ved universitetene.

Økonomi og budsjett

Sekretariatet huses nå av den lutherske og den reformerte kirken i Østerrike. Begge disse kirkene er små minoritetskirker med forholdsvis små økonomiske ressurser. Den lutherske

kirken stiller, ved siden av lokaler, 30% av Michael Beinkers stilling til rådighet for jobben som generalsekretær i GEKE, pluss en deltidssekretær. Kontinuiteten fra sekretariatet i Berlin representeres gjennom Prof. Friedrich. Hans stilling betales av Rheinische Landeskirche. GEKE har i tillegg engasjert Thomas Flügge til å ivareta web- og informasjonstjenesten i en 40% stilling, der deler av lønnen betales av kirken i Sveits (SEK). Med andre ord er det en svært liten stab og usikre finansielle vilkår for GEKE i fremtiden. De store bidragsyterne, kirkene i Tyskland og Sveits, vil antakeligvis ha problemer med å opprettholde sin omfattende økonomiske støtte på grunn av drastisk nedgang i medlemsmassen og inntektene. Rådet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på økonomien, kriterier for medlemskontingentene og planleggingen av fellesskapets fremtid med bakgrunn i de rammevilkårene som finnes for arbeidet.

Den norske kirke betaler 3000 Euro i medlemsstøtte hvert år. I tillegg finansierer vi reisen til en del deltakere ved ulike GEKE-fora og arbeidsgrupper. På sikt bør det nok drøftes om omfanget av Dnk's støtte kan økes noe, for eksempel ved at vi støtter noen utgifter til representanter fra små og fattige minoritetskirker i Øst-Europa for å kunne delta ved møtene, og dermed avlaster GEKE-budsjettet noe.

Regionalgrupper

I tillegg til de læresamtalene som omfatter representanter fra hele GEKE-området, har det også vært etablert regionalgrupper. En av de mest aktive gruppene hittil har vært Sør/Øst-Europagruppen. Regionalgruppene skal bidra til et mer lokalt og kontekstuellet preget samarbeid mellom teologer om aktuelle tema. Gruppene består først og fremst av fagteologer. Det har ikke vært en aktiv gruppe i Nord-Europa på lang tid. Den danske folkekirken har tatt et initiativ til å etablere en Nord-Europa-regionalgruppe og er villig til å fasilitere dette arbeidet. Gruppen vil kunne omfatte de nordiske protestantiske kirkene, Metodistkirken i Norden/Baltikum, kirkene i Nord-Tyskland som grenser mot Danmark, protestantiske kirker i Polen og Baltikum (kirkene rundt det "baltiske hav"- pluss Norge).

Et mulig temaforslag, som for øvrig også behandles i Sør/Øst-Europagruppen, er "gudstjenestens teologi": Hva er det som gjør gudstjeneste til en gudstjeneste? Er en prekengudstjeneste en "fullverdig" gudstjeneste, eller må det feires nattverd? Hvordan begrunner man dette teologisk? Gudstjenestens teologi berøres i veldig liten grad i våre teologiske lærebøker- samtidig som vi i luthersk sammenheng definerer oss ut fra CA VII, der Ordets forkynnelse og sakramentenes forvaltning er kjernen i vår kirkelige identitet. Både etableringen av en slik regionalgruppe og temavalget står åpent. Hvis det er interesse fra fagteologer i kirkene rundt omkring, og finansieringen er på plass (deltakerne bør kunne støttes av sine respektive arbeidsgivere for å finansiere noen få møter, selv om mye av arbeidet kan skje elektronisk), vil Den danske folkekirken ta hånd om organiseringen. Etter min mening er dette en flott mulighet for å føre sammen teologer fra GEKE-kirkene i den nordlige delen av Europa til å samarbeide om et konkret teologisk prosjekt.

Vurdering

Rådet er bredt sammensatt og har mange medlemmer med stor kompetanse på forskjellige felt. Det første møtet i rådet lover godt for det videre samarbeid.

Når det gjelder min egen rolle i rådet og presidiet, er jeg bevisst på at jeg representerer både en luthersk tradisjon, Den norske kirke, de nordiske GEKE-medlemskirkene, og kontakten med Porvoofellesskapet.

Dette fører til at jeg legger vekt på

- den lutherske tradisjonens bidrag til arbeidet (slik at ikke alt som skjer i GEKEs regi er unert, men at både den reformerte, unerte og lutherske tradisjonen er synlig og bidrar med sine ulike perspektiver)
 - Den norske kirkes økumeniske profil, spesielt det som ble sagt i signaturforklaringen ved tilslutningen til Leuenbergfellesskapet om forholdet mellom Porvoofellesskapet og Leuenbergfellesskapet.
 - Det nordiske perspektivet (med en kirkelig situasjon med mange lutherske majoritetskirker og nært samarbeid med metodistkirken)
 - Impulsene fra Porvoofellesskapets arbeid og selvforståelse må synliggjøres
- Konkret betyr det at jeg arbeider for **økt samarbeid og samvirke mellom organisasjonene**, spesielt GEKE/KEK, GEKE/konfesjonelle verdensorganisasjoner, GEKE/KVs Europaarbeid, GEKE/Porvoo. De forskjellige organisasjoner har forskjellige styrker og svakheter, og alle kan tjene på å samarbeide med hverandre og koordinere arbeidet - for å gjøre et bedre arbeid, sammen og hver for seg, og for å unngå dobbeltarbeid. Jeg mener at Den norske kirke kan gi et viktig bidrag når det gjelder **brobygging og arbeidet for gode samarbeidsrelasjoner**. Videre er det viktig å arbeide med **kirkefellesskapets selvforståelse**: Vi ønsker ikke en ny "protestantisk blokk" i Europa, samtidig som også Den norske kirke tjener på at vi, som en del av den reformatoriske tradisjonen som har noe viktig å bidra med både når det gjelder teologisk arbeid og politisk/sosialetisk påvirkning i Europa, blir hørt. I denne sammenhengen vil det etter min mening være spesielt viktig å støtte opp under samarbeidet med KEK, som allerede nå fungerer bra på mange områder.
 - I tillegg til dette er det viktig å minne rådet og sekretariatet på at vi i kirkefellesskapets arbeid bør ta hensyn til at mennesker av forskjellig alder, kjønn, geografi og konfesjonell tilhørighet bør være med i arbeidet. Det viser seg at det nok er en større selvfølge for oss i de nordiske land enn det er i mange kirker nedover i Europa. Derfor ser jeg det også som et viktig nordisk bidrag å minne forsamlingen om det når det ser ut til å bli glemt...
 - Rådet er fortsatt veldig "tyskdominert"- ikke minst når det gjelder språk. Jeg mener at det er naturlig og viktig at arbeidsspråket i GEKE-sammenheng også må være engelsk noen ganger, eller fransk. Dette ble synliggjort ved at jeg ledet deler av rådsmøtet på engelsk, og ved at den ene læresamtalen skal ha engelsk som hovedspråk. Språkspørsmålet førte for øvrig til interessante samtaler. Noen mente at det var viktig å ta vare på "reformatorenes språk" i denne økumeniske sammenhengen; en tankegang som synes nokså fjern for mange.

Under rådsmøtet fikk jeg inntrykk av at mitt bidrag i samtalen, møteledelsen og det perspektivet som jeg hadde med til arbeidet fra norsk og nordisk side, ble verdsatt og lyttet til. Vervet som medlem av presidiet innebærer noe mer arbeid og møtevirksomhet, men slik det ser ut per i dag er det ikke mye mer arbeid å være medlem av presidiet enn å være medlem av rådet.

Derimot innebærer det større muligheter til konkret påvirkning av arbeidet og til innflytelse over beslutningsprosessene i samsvar med det jeg har skissert tidligere.

Konkret oppfølging og åpne spørsmål

1. MKR bør drøfte Den norske kirkes rolle som brobygger i forhold til økumeniske organisasjoner og sammenslutninger i Europa, ikke minst når det gjelder forholdet GEKE/KEK/Porvoo. Hvilke konkrete føringer for arbeidet ønsker rådet å sette?
2. MKR bør drøfte hvordan rådet kan benytte seg av den konkrete muligheten til å påvirke arbeidet i GEKE, for eksempel når det gjelder arbeidet i Brussel med sosialetiske spørsmål (er det tema vi ønsker belyst?), samarbeidet GEKE/KEK (kontakt med de ortodokse kirkene i Europa), etc.
3. Spørsmålet om en nordisk GEKE-gruppe (interesse/behov/mulige tema?) må følges opp av Stephanie Dietrich i samarbeid med Jan Nilsson/Den danske folkekirken etter samråd med de ansvarlige organer i kirkene.

SDI 22.1.2007



DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Rapport nr. 03/07

Dato: 26.01.2007

Vår ref: 06/16-21 SDI

Deres ref:

Rapport fra generalforsamlingen i Leuenberg kirkefellesskapet Gemeinschaft evangelischer Kirchen in Europa, GEKE, Budapest 12.09.2006 -19.09.2006

v/seniorrådgiver i Mellomkirkelig råds sekretariat, Stephanie Dietrich

Bakgrunn

12.-19.9.2006 ble det avholdt generalforsamling (Fork. GF) i Leuenberg kirkefellesskapet.

Fra Den norske kirke deltok biskop Ernst Baasland, Stavanger, som kjenner fellesskapet blant annet gjennom sitt arbeid i GEKEs dialog med baptistkirkene i Europa. Videre deltok Ulla Schmidt, som er medlem i GEKEs etikuttvalg (knyttet opp mot KEKs kontor i Brüssel). Baasland var med i generalforsamlingens Steering Committee. Schmidt var med å arrangere en workshop om behandlingen av etiske spørsmål. Undertegnede deltok i Drafting Committee og ledet en workshop om "ungdom". Videre var Dnk ansvarlig for kveldsandakten på lørdag, der vi fikk de andre nordiske deltakerne til å bidra som liturger, og vi arrangerte en middag for de nordiske delegatene.

Innhold

Når det gjelder tema og ramme for generalforsamlingen, henviser jeg til sluttrapporten (http://lkg.jalb.de/lkg/documents/lkg_doc_de_1676.pdf) og til de 2 vedleggene. Jeg går derfor ikke inn i detaljene i denne rapporten og vedtakene som ble fattet.

Generalforsamlingen var stort sett preget av optimisme på fellesskapets vegne. Kirkene vil hverandre vel, er innstilt på å fordype sitt samarbeid og å styrke fellesskapet som sådan.

Kirkefellesskapets grunnleggende tenkning om en kirkelig "enhet i forsonet mangfold" fortsetter å være den bærende ideen for arbeidet; med muligens enda mer vekt på "enheten" enn "mangfoldet" enn tidligere.

I all sin forskjellighet møter kirkene i Europa mye av de samme utfordringene; sekularisering, møtet med samfunn som blir stadig mer flerkulturelle og multireligiøse, stor migrasjon, store forskjeller i levevilkår, stadig voksende fattigdomsproblematikk og stadig økende krav til enkeltmennesker i forbrukersamfunnet. Det er svært lærerikt å bli kjent med representanter fra kirker i andre land i Europa, og hører om deres måte "å være kirke" på, å være tilstede i samfunnet og menneskers liv, ofte mot alle odds når det gjelder materielle og menneskelige ressurser.

Tema for generalforsamlingen var "Gemeinschaft gestalten - Evangelisches Profil in Europa".

(Se forøvrig vedlagte utkast til pressemelding og intervju med undertegnede om programmet).

Kirkefellesskapets utvikling - og det man kan glede seg over:

- Det er tydelig at mange kirker føler en stor **forpliktelse og hengivenhet** til arbeidet i CPCE. Samtaleklimaet var langt på vei godt, og preget av at man ønsker hverandre og fellesskapet alt vel.
- **Rapporten fra presidiet.** Presidiet, med dens president Elisabeth Parmentier, avla en rapport til generalforsamlingen som la hovedvekt på at Europa vokser sammen - og dermed må også kirkene gjøre det, i vitnesbyrd og tjeneste. Presidentene la vekt på at GEKE er et **gudstjeneste-fellesskap**, og hele redegjørelsen om fellesskapets identitet ble utfoldet med dette utgangspunktet. Rapporten er vel verdt et studium! (http://lkg.jalb.de/lkg/documents/lkg_doc_de_1641.pdf)
- Klar tilslutning til dokumentet om **misjon/evangelisering**. Studiedokumentet om misjon og evangelisering var forholdsvis ukontroversielt, men fikk gjennomgående støtte og tilslutning på generalforsamlingen.
- Når det gjelder GEKEs selvforståelse og debatten rundt dokumentet "Shape and Shaping", klarte GFs delegater ikke å bli enige. Det var ingen overraskelse at mange var kritiske til en konsolidering av GEKE som organisasjon og "protestantisk synode" i Europa, samtidig som andre kirker, spesielt små minoritetskirker i Sør- og Øst-Europa, ønsket en slik utvikling velkommen. Uenigheten gjorde tydelig at man ikke kan gå i en slik retning, hvilket vi som norske/nordiske delegater var fornøyd med.

Noen utfordringer

- Den norske kirke utmerket seg blant annet på generalforsamlingen gjennom delegasjonens sammensetning, både når det gjelder kjønnsbalanse og alder. GEKE står overfor en stor utfordring når det gjelder rekrutteringen av yngre personer og av kvinner. Arbeidsgruppene og utvalgene har til dels vært svært mannsdominerte, og med en høy gjennomsnittsalder. Som en av de virkelige "Leuenbergveteranene" på ca. 60 år fra Øst-Europa sa i Workshopen om ungdom: "Man må ha levd lenge og jobbet som teolog lenge før man har noe å bidra med inn i denne sammenhengen. Unge folk må først få mer erfaring." Når det gjelder de østeuropeiske kirkene, var det fortsatt en merkbar kulturforskjell som gjorde seg gjeldende.
- Generalforsamlingen drøftet denne problemstillingen, etter innlegg fra undertegnede, og det ble fattet vedtak om at Rådet må ta hensyn til dette i sitt videre arbeid.
- GF var til dels sterkt preget av interne tyske debatter. Dette var noe frustrerende for de andre kirkene. Det var tydelig at en del mennesker "eide" en del problemstillinger helt siden "fordums tid", og det var ikke alltid lett verken å gjennomskue deres interne debatter, utført på talerstolen, eller få noe ut av dem. Noe av det handlet om strukturene innad i EKD (Evangelische Kirche in Deutschland), som er satt sammen av både lutherske, reformerte og unerte kirker. Enkeltkirkene er fortsatt langt på vei "selvstyrte". Dessuten er de konfesjonelle sammenslutningene VELKD og EKU (lutheranerne og de unerte) langt på vei blitt "integret" i EKD-systemet, og sliter med å finne (gi opp?) sitt eget konfesjonelle

ståsted i det store EKD-systemet. Dette er for så vidt en interessant prosess som også handler om en slags "protestantisk identitet" løsrevet fra den unerte, reformerte og lutherske konteksten, og som også berører hele debatten rundt GEKEs selvforståelse. For veldig mange av de representerte medlemskirkene, inklusive Den norske kirke, er det dog ikke aktuelt å forstå sin egen konfesjonelle identitet først og fremst som "protestantisk" - og ikke som "luthersk".

- CPCE med sine 105 medlemskirker er språklig sett svært sammensatt. Konferansens hovedspråk var tysk, engelsk og fransk - med en klar tysk dominans. Den lille staben gjorde så godt de kunne, men det var allikevel ikke mulig å unngå en del frustrasjon blant deltakerne som ikke forstår tysk og i tillegg kanskje snakker dårlig engelsk. Fransk var nesten ikke å høre fra talerstolen, selv om det er et av de offisielle GEKE-språk. Språk er makt, og det var også tydelig at det var svært få av dem som ikke hadde et av konferansespråkene som sitt morsmål, som valgte å stå på talerstolen. Kirkefelleskapet har et stort stykke vei å gå når det gjelder å gjøre seg mer inkluderende for de ikke-tysk-språklige.

Til møtetrammen:

En delegats små kuriøse opplevelser og observasjoner underveis...

"Johans krave"- og samarbeidet med Sverige og Finland

Også Svenska Kyrkan var representert i Budapest som observatør, med kollega Johan Dalman, som jeg samarbeider svært mye med i Porvoo-sammenheng. Svenskene og finnene er som kjent kritiske overfor GEKE, og mener at hele GEKE-modellen ikke er tilstrekkelig som grunnlag for kirkelig fellesskap. I de senere år har også svenskene markert sin avstand fra GEKE, etter først å ha vært noe mer åpen overfor GEKE enn finnene. Svenskene og finnene fremhever først og fremst Porvoo som den ideelle modellen for kirkefelleskap, fordi den etter deres mening handler om konkret, "visible unity", og ikke om en "kroppsløs" tilslutning til læresetninger, eller en konkordie. Johan Dalman går konsekvent i presteskjorte med en stor hvit krave. Dette var nok litt uvanlig - ikke bare i GEKE-sammenheng, men også på hotellet, der stuepiken likeså godt kastet den hvite plastsaken i søpla, og den ble aldri funnet igjen. Etter det, og inntil vår svenske kollega til slutt fant en katolsk prestebutikk, måtte han kle seg i sivilt... Hans forsøk på å forklare den ungarske stuepiken hva han savnet, var verdt en studie i seg selv.-

For øvrig fungerte samarbeidet med svenskene, finnene og danskene som vanlig bra. Den norske kirke inviterte til en nordisk middag, hvilket også bidro til et godt samarbeidsklima underveis. Når jeg i tillegg sørget for i plenum at sluttrapporten ikke (som foreslått) inneholdt en spesiell oppfordring til svenskene og finnene om å undertegne konkordien, ble kollegene ekstra takknemlige for Den norske kirkes solidaritet i denne sammenhengen. En slik passus ville etter min mening bare forverret situasjonen når det gjelder disse kirkenes forhold til GEKE, og samtaleklimaet generelt. Vi trenger et godt samarbeid på mange plan i fortsettelsen av den teologiske samtalen, og ikke en slags misforstått "tvangsmisjonering" for GEKE.

Kål og kål og kål...

Møtets vertskap var de protestantiske kirkene i Ungarn, som sørget for et fint rammeprogram med kulturelle og kulinariske innslag og gode arbeidsforhold på det reformerte fakultetet i Budapest. Det krevde dog litt tilvenning å bli servert så mye kål til alle måltider, for ikke å snakke om duftene det førte med seg når kålen ble kokt i time etter time mens møtet pågikk...og alt arbeid foregikk i en konstant eim av kokt kål... Man får vel kalle det for "kåltekstuell teologi"...

Gudstjenesteliv

Møtet var innrammet av flotte åpnings- og avslutningsgudstjenester i henholdsvis den lutherske og den reformerte kirken i Budapest. Andaktslivet ellers var nokså preget av den reformerte tradisjonen - med mange ord fra talerstolen og en fromhetstradisjon som er nokså annerledes enn vår egen. Det i seg selv er jo også lærerikt.-

Videre oppfølging

1. Nordisk samarbeid:

Etter min mening vil det være viktig at vi i Norden fortsetter å samarbeide godt om fellesanliggender, fortsetter samtalen om vår selvforståelse og vår økumeniske profil som Porvoo og/eller GEKE-kirker. Det innebærer også konkret samarbeid om felles prosjekter, og ønsket om at svenskene og finnene fortsetter å bidra med delegater til læresamtalene. Vi kan med fordel intensivere Dnk's samarbeid med Den danske folkekirken og Metodistkirken i Norden om Leuenbergprosjekter. I denne sammenhengen bør det også utredes hvorvidt og hvordan det kan igangsettes en nordisk regionalgruppe for GEKE. I tillegg kan det være aktuelt å ha en dialog med den islandske kirken og DELF i Norge om en eventuell tilslutning til GEKE. Begge har allerede vist sin interesse på det uformelle plan.

2. Kontakt med andre kirker i GEKE

Dnk/MKR bør vurdere om det kan være ønskelig å etablere en noe større kontakt for eksempel med den reformerte kirken i Sveits. GEKEs nye president Thomas Wipf er sveitsisk kirkeleder, og ut fra rapportene fra arbeidet i Sveits kunne det være både interessant og nyttig å ha noe mer kontakt med en slik kirke i et ikke-EU-land som Sveits. Den sveitsiske kirken har gjort seg spesielt bemerket når det gjelder engasjement i sosialetiske spørsmål.

3. Økonomi

På sikt bør det foretas en vurdering når det gjelder Dnk's støtte til GEKEs arbeid, og om det er mulig å gi et noe større bidrag til GEKEs arbeid enn i dag. Den økonomiske situasjonen vil for øvrig bli fulgt opp av det nye rådet i den neste 6-årsperioden.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Forslag til pressemelding (trykket på kirken.no i forkortet form)

Hvilke oppgaver har protestantiske kirker i et Europa i forandring? Dette spørsmålet sto i sentrum på generalforsamlingen i *Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa* i Budapest 12.-18. september. I tiden fremover vil Den norske kirke være representert sentralt i arbeidet med dette og tilsvarende spørsmål etter at MKRs teol. rådgiver Stephanie Dietrich er valgt inn i presidiet. I tillegg til Stephanie Dietrich deltok biskop Ernst Baasland, Stavanger, og Prof. dr. Ulla Schmidt som Den norske kirkes delegater på generalforsamlingen.

Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa (*Community of Protestant Churches in Europe* CPCE) består av de 105 protestantiske (lutherske, reformerte, unerte, metodister) kirker som siden oppstarten i 1973 har undertegnet Leuenberg-konkordien. Konkordien beskriver en grunnleggende enighet i forståelsen av "ord og sakrament", og danner dermed grunnlag for alter- og prekestolfellesskap mellom medlemskirkene. Den norske kirke vedtok å undertegne konkordien og slutte seg til fellesskapet på Kirkemøtet i 1999. Læresamtaler og teologisk studiearbeid har helt siden starten vært grunnleggende i fellesskapets arbeid. Dette har resultert i flere viktige studiedokumenter; blant annet om kirkeforståelse, om "kirken og Israel", evangelisering i Europa, og "lov og evangelium".

Etter forrige generalforsamling (Belfast 2001) er en i stadig større grad dessuten opptatt av å styrke og profilere protestantiske kirkers stemme i aktuelle spørsmål, ikke bare i forhold til et økumenisk, kirkelig fellesskap, men også når det gjelder aktuelle samfunnsmessige problemstillinger. Særlig stiller arbeidet med utvidelse og fordypning av et europeisk fellesskap på det økonomiske, politiske, kulturelle og forfatningsmessige området kirkene overfor nye utfordringer. Hva har protestantiske kirker å tilføre, og hvordan skal de forstå sin rolle i forhold til et "nytt Europa"?

Frem mot generalforsamlingen har en derfor lagt vekt på å arbeide med hva som kjennetegner et fellesskap av protestantiske kirker. I sitt foredrag foreslo biskop Wolfgang Huber (biskop i Berlin, og leder for rådet for den evangeliske kirke i Tyskland) at samtidigheten av *frihet og forpliktelse i forhold til Gud og medmennesket* er grunnleggende kjennetegn i en reformatorisk og protestantisk tradisjon kirkene må holde frem.

En viktig oppgave er å styrke indre sammenheng og forpliktelse mellom kirkene. Enheten og fellesskapet mellom kirkene i CPCE må komme til uttrykk og bli synlig i det konkrete kirke- og gudstjenesteliv. Et studieprosjekt om hva det betyr å være misjonerende og evangeliserende kirker i dagens europeiske kulturkontekst er også vært viktig i denne sammenhengen.

I tråd med disse anliggende, å gi en tydeligere profilert stemme utad og å fordype og videreutvikle sammenhengen og fellesskapet innad, er viktige arbeidsområder i CPCE fremover spørsmål som embete, ordinasjon og kirkeledelse, forholdet mellom Skrift, bekjennelse og kirke, og nye utfordringer for kirkene når det gjelder sosial rettferdighet.

Også gudstjeneste, inter-religiøse relasjoner, sosialetisk arbeid, og spørsmålet om hvordan unge kan delaktiggjøres i arbeidet i CPCE vil være viktige anliggender i tiden som kommer.

Den norske kirke har som den eneste av de nordiske kirker undertegnet både Leuenberg- og Porvoo-avtalen mellom anglikanske kirke i Storbritannia og Irland, lutherske folkekirker i Norge, Sverige og Finland, og de lutherske kirkene i Estland og Litauen. Fra Dnks side har en derfor også vært opptatt av å bygge bro mellom kirkene som deltar i hver av de respektive avtalene. Et viktig fokus for Den norske kirke er at fordypningen av et protestantisk kirkefellesskap må skje samtidig med at en også søker samarbeid og relasjoner utad i forhold til andre kirker, konfesjoner og konfesjonelle sammenslutninger, og i forhold til andre økumeniske organisasjoner og avtaler.

Mellom generalforsamlingene ledes CPCE av den 14 personer store eksekutivkomiteen, som i sin midte velger et presidium bestående av tre personer. Det er derfor en viktig posisjon Dnk nå er representert i gjennom valget av Stephanie Dietrich som én av tre presidenter i CPCE.

Fungerende president er Thomas Wipf, som er kirkeleder i den sveitsiske reformerte kirken, og Michael Beintker, som er professor for Systematisk Teologi i Tyskland. Det er første gang at de nordiske medlemskirkene i CPCE har fått sete i presidiet. Målet for den norske deltakelsen i kirkefellesskapets ledelse er både å bidra til dets videre utvikling og profilering fra et nordisk, luthersk perspektiv, og å hente inn impulser fra dette europeiske kirkelige arbeidet inn i Den norske kirkes liv i enda større grad enn tidligere.

Mer informasjon om CPCE og generalforsamlingen finnes på fellesskapets nettside www.leuenberg.net.

Vedlegg 2:

Intervju på www.leuenberg.net september 2006

"Die GEKE ist keine Kirchen-EU"

Die Vizepräsidentin der GEKE Pfarrerin Dr. Stephanie Dietrich im Interview.

Stephanie Dietrich wurde auf der 6. Vollversammlung der Gemeinschaft Evangelischer Kirchen in Europa (GEKE) zur Vizepräsidentin des Rates der GEKE gewählt. Die 40-jährige Pfarrerin lebt als gebürtige Deutsche seit 19 Jahren in Norwegen. Die promovierte Theologin arbeitet im Rat für Ökumene und internationale Beziehungen der lutherischen Kirche in Norwegen. Ein Gespräch.

Frage: Frau Dr. Dietrich, Sie sind nun seit 19 Jahren in Norwegen – welcher Nationalität fühlen Sie sich zugehörig?

Stephanie Dietrich: Zuhause ist immer da wo die Menschen sind, die man liebt. Für mich sind das vor allem meine Kinder Sebastian und Sunniva und mein Mann, Ulf Nilsen. „Heimat“ ist ganz von Wohnort und Nationalität unabhängig. Ich bin in Norwegen zuhause, aber gleichzeitig bin ich auch sehr dankbar dafür, meine Wurzeln in Süd-Baden zu haben, an der Grenze zur Schweiz und zu Frankreich. Gerade auch im Kontext der GEKE erlebe ich es als einen Vorteil, mehrere Kulturen, kirchliche Zusammenhänge und Sprachen zu kennen. Kirchlich gesehen fühle ich mich in der Norwegischen Kirche zuhause.

Frage: Die GEKE verbindet nicht nur Konfessionen, sondern auch Kulturen. Wo sehen Sie Ihren spezifischen Beitrag und glauben Sie, durch Ihre Erfahrung neue Impulse in die Arbeit der GEKE einbringen zu können?

S.D.: Die Norwegische Kirche ist mit den anderen nordischen lutherischen Volkskirchen in Tradition und Kultur eng verbunden. Die enge Zusammenarbeit im nordeuropäischen Raum, auch mit den anglikanischen Kirchen in Großbritannien und Irland und den baltischen lutherischen Kirchen im Rahmen der Porvoo-Kirchengemeinschaft, ist für uns sehr wichtig. Vom Norden aus hat man manchmal doch eine andere Perspektive als in der Mitte oder dem Süden von Europa. Ich hoffe, dass ich diese nordische Perspektive, sowohl was Theologie als auch Kultur anbetrifft, verstärkt in die Arbeit der GEKE einbringen kann. Die norwegische Kirche hat traditionell immer großen Wert darauf gelegt, dass der Blick auf Europa uns nicht den globalen Blick, auch in Bezug auf die Ökumene, versperren darf.

Frage: Was die konfessionellen Differenzen anbetrifft, so ist Norwegen mit der lutherischen Staatskirche in einer völlig anderen Situation als z.B. Österreich, wohin nun das GEKE-Sekretariat umzieht. Dort sind die protestantischen Kirchen klar in der Minderheit. Was kann die GEKE zur Versöhnung der Konfessionen leisten?

S.D.: Durch die Leuenberger Konkordie ist eine wichtige Grundlage zur Versöhnung gelegt worden. Sie ermöglicht die Gemeinschaft in Wort und Sakrament (Kanzel und Altarsgemeinschaft) unter den Signatarkirchen, und fordert uns dazu auf „eine möglichst große Gemeinsamkeit in Zeugnis und Dienst an der Welt“ zu erstreben. (LK 29). Auf der Grundlage

dessen, dass die entscheidenden *kirchentrennenden* dogmatischen Unterschiede zureichend aus dem Weg geräumt sind, können wir uns als Kirchengemeinschaft nun anderen brennenden Fragen zuwenden, die uns alle angehen- sowohl in Bereichen der Ethik, Europapolitik, Religionstheologie oder anderen aktuellen theologischen Fragen. In der GEKE stehen große und kleine Kirchen, Majoritäts- und Minoritätskirchen zusammen- und können voneinander und miteinander lernen und dadurch auch theologischer Polarisierung entgegenwirken und zur Versöhnung untereinander und gesellschaftlich beitragen.

Frage: Was hat die Norwegische Kirche, was der GEKE noch fehlt?

S.D.: Das sind ja nicht kompatible Größen. Die Norwegische Kirche ist eine nationale, lutherische Kirche, die im Jahre 2000 die Konkordie offiziell unterzeichnet hat, und dadurch Mitgliedskirche der GEKE wurde. Die GEKE ist keine „Kirche“, auch keine „Kirchen-EU“, sondern ein Zusammenschluss von Kirchen, die, im Glauben an die einigende Kraft des Heiligen Geistes, ihre Kräfte vereinigen in Zeugnis und Dienst, auf der Grundlage der Leuenberger Konkordie. **„ Die GEKE ist keine Kirchen-EU.“**

Frage: Ihre Kirche hat die Leuenberger Konkordie unterschrieben, ist aber auch am sog. Porvoo-Abkommen beteiligt. Sehen Sie sich in einer Vermittlerrolle? Wie könnte eine solche Vermittlung aussehen? Und wo liegt eigentlich der Unterschied zwischen den Modellen?

S.D.: Das Porvoo-Abkommen ermöglicht den beteiligten Kirchen Kirchengemeinschaft, die auch die volle Anerkennung unserer Ämter beinhaltet. Das ist bekanntlich für viele der anderen GEKE-Kirchen mit den anglikanischen Kirchen in Großbritannien und Irland bisher so nicht möglich, obwohl Abkommen wie Meissen und Reuilly einen Schritt in diese Richtung gehen.

Sowohl im ökumenischen Dialog, als auch in der Geschichte unserer eigenen Kirche, haben wir gelernt, die Tradition des Bischofsamtes, eng verbunden mit den historischen Bischofssitzen, wertzuschätzen. Die Bedeutung des Bischofsamtes in der Norwegischen Kirche hat es erleichtert, die Gemeinschaft mit anglikanischen Kirchen zu erreichen. Das verhindert aus unserer Sicht nicht die Anerkennung anderer Kirchen, die ein solches Amt nicht haben, oder die volle Kirchengemeinschaft mit solchen Kirchen.

Wir erwarten von anderen evangelischen Kirchen nicht, dass sie ihr Leitungsamt (episkopé) auf dieselbe Weise wie wir ordnen. Gleichzeitig ist es für uns in der Norwegischen Kirche, wie auch für die anderen Porvoo-Kirchen, wichtig, die Kontinuität mit dem historischen Amt des Bischofs in unserer Kirche zu betonen, ohne sie deshalb zur Bedingung für Kanzel- und Altargemeinschaft mit anderen Kirchen zu machen. Wie schon in der „Kirche Jesu Christi“ beschrieben, fassen wir alle, auch innerhalb der GEKE, den Dienst der Episkopé als einen notwendigen Dienst des Wortes für die Einheit der Kirche auf.

Falls die Norwegische Kirche in diesen Fragen vermittelnd zwischen unterschiedlichen ekklesiologischen Ansätzen wirken kann, wäre das vielleicht auch ein wichtiger Beitrag zur Lehrgesprächsgruppe, die von der Generalversammlung beschlossen wurde, zum Thema „Amt, Ordination und Episkopé“.

In diesem Zusammenhang liegt mir vor allem daran, unnötigen Polarisierungen entgegenzuwirken. Es geht ja nun nicht darum, welches Modell letztendlich besser ist, sondern darum, dass das Evangelium von der Rechtfertigung und befreienden Gnade des dreieinigen Gottes verkündigt, gehört, gelebt und erfahren wird. Dazu brauchen unsere Kirchen einander. Dieser Wunsch verbindet sowohl die Kirchen der Porvoo-Kirchengemeinschaft als auch der GEKE. Zusammenarbeit in „Zeugnis und Dienst“, gegenseitige Konsultation, gerade auch im Lehrgesprächszusammenhang, sind wichtige Aspekte, an denen wir weiterarbeiten können.

„ Es liegt mir daran, unnötigen Polarisierungen entgegenzuwirken.“

Frage: In den letzten Monaten, aber auch ganz aktuell, ist die Sensibilität des interreligiösen Dialoges erneut deutlich geworden. Was kann die GEKE an dieser Stelle z.B. angesichts des „Karikaturenstreites“ leisten?

S.D.: Aus eigener positiver Erfahrung hat unsere Kirche erfahren, dass Dialog nur gelingen kann, wenn eine Basis des Vertrauens aufgebaut wurde. Auf einer solchen Basis ist es auch möglich, einen guten Dialog, der auch

gegenseitige Religionskritik beinhalten kann, zu üben, ohne einander zu verletzen. Die GEKE hat im April 2006, in Verbindung mit dem Karikaturenstreit, eine sehr interessante Stellungnahme veröffentlicht. Die GEKE hat immer schon hervorragende Arbeit geleistet, was die Lehrgesprächsprozesse betrifft. Ich hoffe, dass es auch möglich sein wird, im Rahmen der GEKE weiter und noch vertiefter am Thema der Religionstheologie, der Grundlagen für Religionsdialog und Religionskritik, zu arbeiten. Zusätzlich wird es sicher von Nutzen sein, dass unsere Kirchen einander konsultieren und von den Erfahrungen, die an verschiedenen Orten gemacht werden, lernen.

*" Dialog gelingt
nur auf
Vertrauensbasis."*

Frage: Nun noch eine Frage, auf die Sie vielleicht schon gewartet haben: Sie sind jung und eine Frau – spielte dies vor Ihrer Nominierung eine Rolle und hat dies eine Bedeutung für die Ausrichtung ihrer Arbeit?

S.D.: Für die nordischen Kirchen, die mich zur Nomination vorgeschlagen haben, hat das wohl keine direkte Rolle gespielt. In unserem nordischen Kontext ist es meistens selbstverständlich, dass Männer und Frauen für entsprechende Ämter vorgeschlagen werden, wenn sie dafür qualifiziert sind. Ich wurde vorgeschlagen, weil ich in meiner Arbeit im Außenamt der Norwegischen Kirche für diesen Bereich verantwortlich bin. Ein Nachteil ist es in meinem Kontext zum Glück nicht, dass ich jung und eine Frau bin.

In Budapest habe ich den Workshop zum Thema „Jugend“ geleitet. Es ist mir ein Anliegen, dass auch innerhalb der GEKE, in allen Arbeitsbereichen, Männer und Frauen verschiedenen Alters- und eben auch jüngere Leute- beteiligt sind. Wir alle haben Teil am Leib Christi, und wir brauchen die Erfahrungen und Perspektiven von Menschen verschiedenen Alters und Geschlechtes, um glaubwürdig Kirchengemeinschaft sein zu können.

Frage: Ein Überblick zum Schluß: Was sind Ihre persönlichen Ziele für die Arbeit in der GEKE – und was ist Ihre Vision für die GEKE allgemein?

S.D.: Ich hoffe, auf dem Hintergrund der Beschlüsse und des ökumenischen und lutherischen Profils meiner

Kirche, dazu beitragen zu können, dass die GEKE, zusammen mit anderen ökumenischen Strukturen in Europa, einen wichtigen Beitrag zur kirchlichen Präsenz in Europa leisten kann. In Budapest wurde sehr deutlich, dass auch die GEKE zuerst und vor allem gottesdienstliche Gemeinschaft ist- wir leben aus Wort und Sakrament, und die Aufgabe der GEKE als einer Gemeinschaft von Kirchen in Europa ist es, ein Instrument zu sein, damit wir aus diesem Auftrag heraus leben zu können- in unseren jeweiligen Kontexten, in einem Europa im Umbruch, im Bewusstsein der jeweils immer neuen Herausforderungen, vor die wir gestellt sind. Wir brauchen einander! Die GEKE kann uns dabei helfen, gemeinsam evangelische Kirchen in Europa sein zu können- im Dienste des Evangeliums.

*" Ich hoffe, dass die
GEKE einen wichtigen
Beitrag zur kirchlichen
Präsenz in Europa
leisten kann."*

Die Fragen stellte Thomas Flügge.

Portugal
83. Igreja Evangélica Metodista Portuguesa (Methodist Church)
84. Igreja Evangélica Presbiteriana de Portugal (Presbyterian Ch.)

100. Iglesia Evangélica Luterana Unida (United Lutheran)
101. Iglesias Reformadas en Argentina (Reformed)
102. Iglesia Evangélica Metodista Argentina (Methodist)
103. Iglesia Evangélica del Río de la Plata (Ev. Ch. of the River Plate)
104. Iglesia Evangélica Valdense del Río de la Plata (Waldensian)

Romania/Rumänien/Roumanie
85. Biserica Evanghelică C. A. din România (Ev. Church AC)
86. Româniile Reformate Egihâz (Reformed Church)
87. Biserica Evanghelică Luthera din România (Lutheran Ch.)

Latest member (since February 2006)
105. Evangelische Kirche im Fürstentum Liechtenstein
Fürst-Franz-Josef-Strasse 11, FL - 9490 Vaduz

COUNCIL:

Presidium: Rev. Thomas Wipf (Bern/CH), Council President of the Federation of Swiss Protestant Churches; Prof. Dr. Dr. h. c. Michael Beintker (Münster/D), Director of the Seminary of Reformed Theology; Rev. Dr. Stephanie Dietrich (Oslo/N), Church of Norway.
Other members: Bishop Dezső Zoltán Adorjáni (Cluj/RO), Rev. Dr. Peter Bukowski (Wuppertal/D), Revd François Clavairoly (Paris/F), Consistory councillor Revd Piotr Gaś (Warsaw/PL), Pres. Dr. Friedrich Hauschildt (Hanover/D), Revd Fleur Houston (Oxford/UK), Synod President Revd Jan Gerd Heetderks (Oosterhout/NL), Deputy Church President Cordelia Kopsch (Darmstadt/D), Superintendent Lothar Pöll (Vienna/A), Dr. Klára Tarr Cselovszky (Budapest/H).

OFFICE:

General Secretary: Hon. Prof. Dr. Michael Büunker, Oberkirchenrat of the Ev. Church A.C. in Austria; Study Secretary: Prof. Dr. Martin Friedrich, Ev. Church of Westphalia; CPCE Representative at the CEC Office in Brussels: Rev. Dr. Dieter Heidtmann, Ev.-luth. Church in Württemberg; Press and Public Relations Officer: Dipl. Theol. Thomas Flüge, Federation of Swiss Protestant Churches; Office Manager: Evelyn Martin; Secretary: Dagmar Böhme, Ev. Church A.C. in Austria

Severin-Schreiber-Gasse 3, A - 1180 Wien
Tel. +43.1.479 15 23-900; Fax: +43.1.479 15 23-580
office@leuenberg.eu; www.leuenberg.eu
Media Contact: Thomas Flüge (Bern)
Tel.: +41.31.370.25-02; Fax: +41.31.370.25-80;
Mobile: +41.79.640.1902 or +49.162.915.9718
t.fluegge@leuenberg.eu

as of January 2007

83. Igreja Evangélica Metodista Portuguesa (Methodist Church)
Praca Coronel Pacheco, 23, P - 400 Porto

84. Igreja Evangélica Presbiteriana de Portugal (Presbyterian Ch.)
Rua Tomas da Anunciaçao 56-1º Dto, P - 1305-328 Lisboa
Romania/Rumänien/Roumanie
85. Biserica Evanghelică C. A. din România (Ev. Church AC)
Str. General Magheru 4, RO - 2400 Sibiu
86. Româniile Reformate Egihâz (Reformed Church)
• Str. I.C. Bratianu 51, 400079 Cluj-Napoca (District Cluj)
• Str. Jean Calvin 1, 410210 Oradea (District Oradea)
87. Biserica Evanghelică Luthera din România (Lutheran Ch.)
Blv. 22 Decembrie 1, RO - 400105 Cluj-Napoca

Russia/Russland/Russie
88. ELKRAS (Ev. Luth. Church in Russia and Other States)
• Petrikirche, Nevskij prospekt 22-24, 191186 St. Petersburg
• Mailing address: P.O. Box 8, FIN-53501 Lappeenranta

Serbia/Serbien/Serbie
89. Jugoslovijski Reformatus Keresztyén Egihâz (Ref. Christian)
ul Bratsva 26, YU - 24323 Feketic, Serbia

90. Slovenská evanjelická cirkev A.V. v Juhozávrii (Ev. Church AC)
Karadžicevy ul. 2, YU - 21000 Novi Sad

Slovakia/Slovaquei/Slovaquie
91. Slovenská evanjelická cirkev a.v. v SR (Slovak Ev. Church AC)
Palisády 46, SK - 81106 Bratislava

92. Reformovaná Krest. Cirkev na Slovensku (Ref. Christian Ch.)
Hlavné nám. 23, SK - 97901 Rimavska Sobota

Slovenia/Slovenien/Slovenie
93. Evangeličanska cerkev A.V. v. Republiki Sloveniji (Lutheran)
Lestvikova 11, SL-9226 Moravske Toplice, Slovenia

Spain/Spainien/Espagne
94. Iglesia Evangélica Española (Spanish Protestant Church)
Noviciado 5, E - 28015 Madrid

Switzerland/Schweiz/Suisse
95. Schweizerischer Evangelischer Kirchenbund
Sulgenauweg 26, CH - 3000 Bern 23

96. Ev.-Luth. Kirche in den Kantonen Bern, Freiburg u. Neuenburg
97. Bund Ev.-Luth. Kirchen in der Schweiz u. im F. Liechtenstein
c/o Ev. Luth. Kirche Genf, 20, rue Verdaine, CH-1204 Genève
98. United Methodist Church in Central and Southern Europe
(Albania, Austria, Bulgaria, Czech R, France, Hungary, Macedonia, Poland, Slovakia, Switzerland, Yugoslavia)
Badener Str. 69, CH - 8026 Zürich

Ukraine
99. Kárpátaljai Református Egihâz (Ref. Church in Transcarpathia)
Mukachivska 83, 295510 Beregovo, Ukraine

Croatia/Kroatien/Croatie
5. Evang.-Lut. Crkva u Republici Hrvatskoj (Lutheran Ch.)
Gorice 4, HR-10 000 Zagreb, Croatia

6. Reformirana Krscanska Crkva u Hrvatskoj (Ref. Christian Ch.)
Bishop's Office, Vladimira Nazora 31, 32100 Vinkovci, Croatia

Czech Republic/Tschechische Republik/République tchèque
7. Cirkev Ceskobratrská Evangelická (Ev. Church of Czech Brethren)
Jungmannova 9, CZ - 111 21 Praha 1

8. Slezská církev evang. a.v. v. CR (Silesian Ev. Church AC)
Na nivách 7, CZ - 73701 Český Tesín

9. Cirkev Bratrská (Church of the Brethren)
Soukenicka 15, Nove Mesto, CZ - 110 00 Praha 1
10. Cirkev Ceskoslovenská husitská (Czechoslovak Hussite Ch.)
Wuchterlova 5, CZ - 16000 Praha 6 - Dejvice

Denmark/Dänemark/Danemark
11. Den reformerte Synode i Danmark (Reformed Synod)
Gothersgade 109, DK - 1123 Copenhagen K

12. Evangelisk-lutherske Folkekirke i Danmark (Lutheran Ch.)
Peter Bangs Vej 1 D, DK-2000 Frederiksberg

Estonia/Estland/ Estonie
13. Eesti Evangeelne Luterlik Kirik (Estonian Lutheran Church)
Kiriku plats 3, EE - 0001 Tallinn

France/Frankreich/France
14. Eglise Protestante de la Conf. d'Augsbourg d'Alsace et de Moselle
1a, quai St-Thomas, F - 67081 Strasbourg - Cedex
15. Eglise Evangélique Luthérienne de France
16 rue Chauchat, F - 75009 Paris

16. Eglise Protestante Réformée d'Alsace et de Moselle
1b, quai St. Thomas, F - 67081 Strasbourg - Cedex
17. Eglise Réformée de France
47, rue de Clichy, F - 75009 Paris

Germany/Deutschland/Allemagne

18. **Evangelische Landeskirche Anhalts**
Friedrichstr. 22/24, D - 06844 Dessau
19. **Evangelische Landeskirche in Baden**
Blumenstr. 1, D - 76133 Karlsruhe
20. **Evangelisch-Lutherische Kirche in Bayern**
Meiserstr. 11 - 13, D - 80333 München
21. **Ev. Kirche in Berlin-Brandenburg** im ehem. Bereich Ost
22. **Evangelische Kirche in Berlin-Brandenburg**
23. **Evangelische Kirche der schlesischen Oberlausitz (21-23):**
Evang. Kirche Berlin-Brandenburg-schlesische Oberlausitz
Georgenkirchstr. 69/70, D - 10249 Berlin
24. **Evangelisch-lutherische Landeskirche in Braunschweig**
Dietrich-Bonhoeffer-Str. 1, D - 38300 Wolfenbüttel
25. **Bremische Evangelische Kirche**
Franzuseck 2-4, Haus der Kirche, D - 28199 Bremen
26. **Evangelisch-lutherische Landeskirche Hannovers**
Rote Reihe 6, D - 30419 Hannover
27. **Evangelische Kirche in Hessen und Nassau**
Paulusplatz 1, D - 64289 Darmstadt
28. **Evangelische Kirche von Kurhessen-Waldeck**
Wilhelmshöher Allee 330, D - 34131 Kassel
29. **Lippische Landeskirche**
Leopoldstr. 27, D - 32756 Detmold
30. **Evangelisch-lutherische Landeskirche Mecklenburgs**
Münzstr. 8, D - 19055 Schwerin
31. **Ev.-Luth. Landeskirche Schleswig-Holstein**
32. **Ev.-luth. Kirche im Hamburgischen Staate**
33. **Ev.-Luth. Landeskirche Eutin**
34. **Ev.-Luth. Kirche in Lübeck (31-34):**
Nordelbische Evangelisch-Lutherische Kirche
Dänische Straße 21-35, D - 24103 Kiel
35. **Evangelisch-Lutherische Kirche in Oldenburg**
Philosophenweg 1, D - 26121 Oldenburg
36. **Evang. Kirche der Pfalz (Protestantische Landeskirche)**
Domplatz 5, D - 67346 Speyer
37. **Pommersche Evangelische Kirche**
Bahnhofstr. 35/36, D - 17489 Greifswald
38. **Evangelisch-reformierte Kirche**
(Synode ev.-ref. Kirchen in Bayern und NWD)
Saarstr. 6, D - 26789 Leer (Ostfriesland)
39. **Evangelische Kirche im Rheinland**
Hans-Böckler-Str. 7, D - 40476 Düsseldorf
40. **Evangelische Kirche der Kirchenprovinz Sachsen**
Am Dom 2, D - 39104 Magdeburg
41. **Evangelisch-Lutherische Landeskirche Sachsens**
Lukasstr. 6, D - 01069 Dresden
42. **Evangelisch-Lutherische Landeskirche Schaumburg-Lippe**
Herderstr. 27, D - 31675 Bückeburg
43. **Evangelisch-Lutherische Kirche in Thüringen**
Dr. Moritz-Mitzenheim-Str. 2A, D - 99817 Eisenach

44. Evangelische Kirche von Westfalen

- Alstädter Kirchplatz 5, D - 33602 Bielefeld
45. **Evangelische Landeskirche in Württemberg**
Gänsheidstr. 2 - 4, D - 70184 Stuttgart
46. **Bund ev.-ref. Gemeinden in der DDR (1993 disbanded)**
47. **Bund evangelisch-reformierter Kirchen Deutschlands**
Wieblingenweg 6, D - 38112 Braunschweig
48. **Evangelische Brüder-Unität, Herrnhuter Brüdergemeine**
Badwasen 6, D - 73087 Bad Boll
49. **Ev.-meth. Kirche, Zentralkonferenz Deutschland**
Ludolfusstraße 2 - 4, D - 60487 Frankfurt am Main
50. **Union Evangelischer Kirchen (UEK) in der EKD**
Herrenhäuser Str. 12, D - 30419 Hannover
51. **Evangelische Kirche in Deutschland**
Herrenhäuser Str. 12, D - 30419 Hannover
- Great Britain/Großbritannien/Grande-Bretagne**
52. **The Church of Scotland**
121 George Street, Edinburgh EH2 4YN, Scotland UK
53. **Ev. Synode deutscher Sprache im Vereinigten Königreich**
35 Craven Terrace, GB - London W2 3EL
54. **The Methodist Church in Great Britain**
25 Marylebone Road, GB - London NW1 5JR
55. **The Presbyterian Church of Wales**
81 Heol Merthyr, GB - Cardiff CF14 1DD
56. **United Free Church of Scotland**
11 Newton Place, GB - Glasgow G3 7PR
57. **Congregational Union of Scotland (joined the URC)**
58. **United Reformed Church**
86 Tavistock Place, GB - London WC1H 9RT
- Greece/Griechenland/Grèce**
59. **Ev. Gemeinde deutscher Sprache in Griechenland**
 - Gemeinde Thessaloniki (Kirchenrat):
Palaton Patron Germanou 13, GR - 54622 Thessalonica
 - Gemeinde Athen: Odos Sina 66, GR - 10672 Athens
60. **Helleniki Evangeliki Ekklesia (Greek Evangelical Church)**
24 Markou Botsari St., GR - 11741 Athens
- Hungary/Ungarn/Hongrie**
61. **Magyarországi Evangélikus Egyház (Luth. Church in Hungary)**
Puskín u. 12, H - 1088 Budapest
62. **Magyarországi Református Egyház (Ref. Church in Hungary)**
P.O. Box 5, (Abonyi ut 21), H - 1146 Budapest
- Ireland/Irlande & Northern Ireland/Irlande du Nord**
63. **Lutheran Church in Ireland**
24 Adelaide Road, IRL - Dublin 2
64. **Methodist Church in Ireland**
1 Fountainville Avenue, NIRL - Belfast, BT9 6AN
65. **Presbyterian Church in Ireland**
Church House, Fisherwick Place, NIRL - Belfast BT1 6DW

Italy/Italien/Italia

66. **Chiesa Evangelica Luterana in Italia (Lutheran Church)**
Via Toscana 7, I - 00187 Roma
67. **Chiesa Evangelica Metodista d'Italia (Methodist Church)**
Via Firenze 38, I - 00184 Roma
68. **Chiesa Evangelica Valdese (Waldensian Church)**
Via Firenze 38, I - 00184 Roma
- Latvia/Lettland/Lettonie**
69. **Latvijas Evangeliski Luteriska Baznīca (Lutheran Church)**
Maza Pils iela 4, LV - 1050 Rīga
- Lithuania/Litauen/Lituanie**
70. **Lietuvos Evangeliku Liuteronu Baznycia (Lutheran Church)**
J. Tumo Vairganto 50, 5900 Tauragė, Lithuania
71. **Litauische Ev.-Luth. Exilkirche**
Am Bloher Forst 26, D - 26160 Bad Zwischenahn
72. **Lietuvos Evangeliku Reformatu Baznycia (Reformed Church)**
Reformatu g.1, 5280 Biržai, Lithuania
- Luxemburg/Luxembourg**
73. **Protestantesch Kiirch vu Lëtzebuerg (Protestant Church)**
5 rue de la Congrégation, L - 1352 Luxembourg
74. **Protestantisch-reformierte Kirche Luxemburg H.B.**
11, Rue de la Libération, L - 4210 Esch/Alzette
- Netherlands/Niederlande/Pays-Bas**
75. **Ev.-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden**
76. **Gereformeerde Kerken in Nederland**
77. **Nederlandse Hervormde Kerk (75-77):**
Protestantse Kerk in Nederland (Protestant Church)
Joseph Haydnlaan 2a/Postbus 8399, NL - 3503 RJ Utrecht
78. **Remonstrante Broederschap (Remonstrant Brotherhood)**
Nieuwe Gracht 27, NL - 3512 LC Utrecht
- Norway/Norwegen/Norvège**
79. **Den norske kirke (Church of Norway)**
P.O. Box 799 Sentrum, N - 0106 Oslo
80. **United Methodist Church in Northern Europe**
 - **Nordic and Baltic Area (DK, EE, FIN, LV, LT, N, S)**
Postboks 2689 St. Hanshaugen, N - 0131 Oslo
 - **Eurasia Area (Russia, Ukraine)**
Episcopal Office - Global Ministries, box 257, c/o IPS, Suite 2,
Global House, Poyle Road Colnbrook, SL3 OAY, Berkshire, UK
- Poland/Polen/Pologne**
81. **Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP (Ev. Church AC)**
Ul. Miodowa 21, PL - 00-246 Warszawa
82. **Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP (Reformed Church)**
Al. Solidarności 76a, PL - 00-145 Warszawa